

**កម្មវិធីកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ
របាយការណ៍វឌ្ឍនភាព ត្រីមាសទី ១ ឆ្នាំ២០០៩**

លេខាធិការដ្ឋានគណៈកម្មាធិការដ៏តំណាងរដ្ឋសភាក្រុងភ្នំពេញ

១. សេចក្តីផ្តើម

កម្មវិធីកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ជាកម្មវិធីកំណែទម្រង់ជាអាទិភាពនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណមូលដ្ឋានសាធារណៈ ដែលបានចាប់ផ្តើមនៅក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៤ក្នុងគោលដៅប្រែក្លាយប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាឱ្យទៅជាប្រព័ន្ធមួយដែលមានលក្ខណៈស្របទៅតាមនិយាមអន្តរជាតិ ដែលមានការទទួលស្គាល់ជាទូទៅនៅត្រីមាស ២០១៥។

កម្មវិធីកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ត្រូវបានរៀបចំជាបួនជំហានដែលត្រូវដាក់អនុវត្តជាដំណាក់កាល។ ដើម្បីសម្រេចនូវគោលដៅចំបងនៃជំហាននីមួយៗ (១)ការបង្កើនភាពជឿទុកចិត្តបាននៃថវិកា (២) ករបង្កើនគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងការត្រួតពិនិត្យផ្ទៃក្នុង និងគណនេយ្យភាពរបស់អ្នកគ្រប់គ្រងថវិកា (៣)ការផ្សារភ្ជាប់គ្នារវាងថវិកានិង គោលនយោបាយ និង(៤)បង្កើនគណនេយ្យភាពសមិទ្ធកម្មរបស់អ្នកគ្រប់គ្រង។

នៅក្នុងដំណាក់កាលនីមួយៗ ផែនការសកម្មភាពច្បាស់លាស់ត្រូវបានរៀបចំ និងកំណត់ដើម្បីសម្រេចគោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រតាមជំហាននីមួយៗ ព្រមទាំងការដាក់ចេញសកម្មភាពគាំទ្រដទៃទៀត ដោយផ្សារភ្ជាប់ជាមួយយន្តការត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃការអនុវត្តកម្មវិធីកែទម្រង់ផ្អែកលើកន្សោមស្ថានភាពសមិទ្ធកម្មដែលបានដកស្រង់ចេញពីក្របខ័ណ្ឌការងារគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុ និងចំណាយសាធារណៈ។

របាយការណ៍វឌ្ឍនភាពត្រីមាសទី១នៃការអនុវត្តកម្មវិធីកែទម្រង់ដំណាក់កាលទី ២ នេះនឹងធ្វើការបង្ហាញអំពីសកម្មភាពការងារកំណែទម្រង់ដែលបានអនុវត្តដោយក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ និងក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ នៅក្នុង ខែមករា ខែកុម្ភៈ និងខែមីនា ឆ្នាំ ២០០៩ ដោយធ្វើការបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីស្ថានភាពនៃការអនុវត្តសកម្មភាពកំណែទម្រង់ដំណាក់កាលទី ២ ដែលមានកំណត់នៅក្នុងផែនការសកម្មភាពរួម ព្រមទាំងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនដែលបានជួបប្រទះ។ របាយការណ៍នេះ ក៏នឹងបង្ហាញឱ្យឃើញនូវវឌ្ឍនភាពក្នុងវិស័យគោលគន្លឹះនៃការបន្តរក្សាភាពជឿទុកចិត្តបាននៃថវិកាដែលជាសមិទ្ធផលដំណាក់កាលទី១/ ជំហានទី១។

២. វឌ្ឍនភាពផ្នែកតាមស្ថានភាពក្នុងវិស័យគោលគន្លឹះនៃដំណាក់កាលទី ១/ដំណាក់កាលទី ១

ភាពជឿទុកចាននៃថវិកា ត្រូវបានបន្តពិនិត្យតាមដាននៅក្នុងដំណាក់កាលទី២តាមរយៈការពិនិត្យបណ្តាស្ថានភាពដែលអាចវាស់វែងជាបរិមាណបាននៃជំហានទី១ ដែលមានបង្ហាញជូននៅក្នុងតារាងខាងក្រោម៖

ស្ថានភាព	គោលដៅ	វឌ្ឍនភាពត្រីមាសទី ១ ឆ្នាំ ២០០៩	វឌ្ឍនភាពត្រីមាសទី ១ ឆ្នាំ ២០០៨
១. លទ្ធផលចំណូលក្នុងស្រុកសរុបជាបណ្តើរកាន់តែខិតទៅរកគោលដៅដែលបានអនុម័តនៅក្នុងច្បាប់ហិរញ្ញវត្ថុ	ចំណូលក្នុងស្រុកសរុបសំរេចបាន + ឬ - 5% ធៀបនឹងគោលដៅដែលបានអនុម័តនៅក្នុងច្បាប់	ចំណូលក្នុងស្រុក៖ ២១.៤%	ចំណូលក្នុងស្រុក៖ ៣០%
២. គ្មានការបង្កើតឡើងនូវបំណុលកកស្ទះថ្មី	បំណុលកកស្ទះត្រូវកម្រិតមិនឱ្យលើសពី 2% នៃចំណាយសរុប	មិនមានបំណុលកកស្ទះ	មិនមានបំណុលកកស្ទះ
៣. អាណាប័កជាបណ្តើរអាចបញ្ជាចំណាយទៅតាមកម្មវិធីចំណាយ និងផែនការសាច់ប្រាក់	ស្ថានភាពចំណាយមិនត្រូវតិចជាង៖ - ត្រីមាសទី១: ១៥% - ត្រីមាសទី២: ៤៥% - ត្រីមាសទី៣: ៦៧% - ត្រីមាសទី៤: ៩៦% ភាគរយនៃការទូទាត់ជូនអ្នកផ្គត់ផ្គង់និងបុគ្គលិកតាមប្រព័ន្ធធនាគារមិនត្រូវតិចជាង៨០% នៃចំណាយសរុប ភាគរយនៃការបង់ចំណូលតាមរយៈប្រព័ន្ធធនាគារមិនត្រូវតិចជាង៦០% នៃចំណូលសរុប	សម្រេចបានក្នុងត្រីមាសទី ១: ១៧.៨% - ការទូទាត់តាមប្រព័ន្ធធនាគារសម្រេចបាន ៨៥% - ក្រសួងចំនួន ១៨ បានបើកបៀវត្សតាមប្រព័ន្ធធនាគារ (៥០%) - ចំណូលពន្ធគយៈ ៩២% - ចំណូលពន្ធដារៈ ៩៦%	សម្រេចបានក្នុងត្រីមាសទី ១: ១៤.៧%
៤. ចំណាយតាមប្រភេទ (សម្រាប់បុគ្គលិក និង មិនមែនបុគ្គលិក) កាន់តែខិតទៅ	លទ្ធផលចំណាយធៀបនឹងថវិកាអនុម័តមិនត្រូវតិចជាង៖	សម្រេចបាន៖	សម្រេចបាន៖

<p>រកថវិកាដែលបានអនុម័ត</p>	<p>-បៀវត្ស: ៩៨% -ទំនិញ/សេវាកម្ម: ៩៥% -មូលធន: ៨៥%</p>	<p>-បៀវត្ស: ១៨.៨% -ទំនិញ/សេវា: ១២.៩% -មូលធន: ២០.៣%</p>	<p>-បៀវត្ស: ២០% -ទំនិញ/សេវា: ១៦% -មូលធន: ១៤%</p>
<p>៥.ទិន្នផលចំណូលលើមូលដ្ឋានពន្ធកាន់តែប្រសើរជាងមុនតាមរយៈការកែលម្អប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រមូល និងផែនការប្រើប្រាស់ប្រភពចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធ</p>	<p>ការរួមចំណែកទៅក្នុងផសស នៃចំណូលសរុបមានការកែលម្អដោយបង្កើនប្រមាណ ០.៥% ក្នុងមួយឆ្នាំ</p>	<p>-ចំណូលពន្ធ: ២២.១% .ពន្ធផ្ទាល់: ២៩.១% .ពន្ធប្រយោល: ២០.៧% -ចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធ: ១៨.៥%</p>	<p>-ចំណូលពន្ធ: ៣០% .ពន្ធផ្ទាល់: ៣៣% .ពន្ធប្រយោល: ២៩% -ចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធ : ២៩%</p>
<p>៦.រាល់ផ្នែកសំខាន់ៗនៃចំណូល និងចំណាយសាធារណៈ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងថវិកា និងគណនីរបស់រដ្ឋាភិបាល</p>	<p>មិនមានផ្នែកសំខាន់ៗដែលត្រូវបានដកចេញ</p>	<p>-បានបន្តពង្រឹងគណនីទោលរតនាគារ និងការប្រមូលផ្តុំគណនីរដ្ឋាភិបាល, ដាក់ឱ្យអនុវត្តប្លង់គណនេយ្យថ្មី, ចំណាត់ថ្នាក់ថវិកាថ្មីនិងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិកាដែលបានរួមចំណែកដល់ការកែលម្អការដាក់បញ្ចូលចំណូល និងចំណាយក្នុងគណនីរដ្ឋាភិបាល។ -នៅដើមឆ្នាំ ២០០៩ គណនីចរន្តរបស់ក្រសួងស្ថាប័ន នៅធនាគារពាណិជ្ជ និង ធនាគារជាតិ នៅសល់ចំនួន ១៧៤ គណនីចរន្តចំនួន៦០ត្រូវបានបិទ និងបានបង្កកគណនីចរន្តចំនួន ៣៣ ដូច្នោះ ក្នុងត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០០៩ គណនីចរន្តសល់ត្រឹម ១១៤។ -ប្រព័ន្ធទិន្នន័យ (DMFAS) បានដំណើរការដើម្បីកែលម្អការគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យហិរញ្ញប្បទានពីខាងក្រៅ</p>	<p>-គណនីទោលរតនាគារ និងការប្រមូលផ្តុំគណនីរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានពង្រឹងប្លង់គណនេយ្យថ្មី, ចំណាត់ថ្នាក់ថវិកាថ្មីនិងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិកាត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្ត។ - នៅដើមឆ្នាំ២០០៩ គណនីចរន្តរបស់ក្រសួងស្ថាប័ន នៅធនាគារពាណិជ្ជ និង ធនាគារជាតិ មានចំនួន១៨៧ គណនីចរន្តចំនួន ១៣ ត្រូវបានបិទនិងបានបង្កកគណនីចរន្តចំនួន ៤២ -ប្រព័ន្ធទិន្នន័យ (DMFAS) ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការ</p>

៤. ការវាស់វែងសមិទ្ធកម្មសម្រាប់ការអនុវត្តសកម្មភាពកំណែទម្រង់ដំណាក់កាលទី២

ការត្រួតពិនិត្យមើលការអនុវត្តសកម្មភាពកំណែទម្រង់ដំណាក់កាលទី២ បានផ្តោតលើ វឌ្ឍនភាពនៃផែនការសកម្មភាពទាំងបីប្រភេទដែលបានកំណត់នៅក្នុងផែនការសកម្មភាពរួមនោះគឺ ការពិនិត្យមើលវឌ្ឍនភាពសកម្មភាពជំហានទី១ដែលត្រូវបន្តពង្រឹងក្នុងដំណាក់កាលទី២, វឌ្ឍន- ភាពសកម្មភាពដើម្បីសម្រេចគោលបំណងផ្ទាល់នៃជំហានទី ២ និងវឌ្ឍនភាពសកម្មភាពសម្រាប់ ជំហានបន្ទាប់។

៤.១ សកម្មភាពជំហានទី១ ដែលត្រូវបន្តពង្រឹងនៅក្នុងដំណាក់កាលទី២

ការពិនិត្យមើលវឌ្ឍនភាពនៃសកម្មភាពទាំងនេះ ដែលរៀបចំក្រោមគោលបំណងចំនួនបួន គឺដើម្បីធានាថាភាពជឿទុកចិត្តបាននៃថវិកាដែលជាសមិទ្ធផលនៃការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ដំ ណាក់កាលទី១ នៅតែរក្សាបាន ដើម្បីគាំទ្រដល់ការសម្រេចគោលបំណងនៃកំណែទម្រង់ជំហាន ទី ២ ” ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុ ” ។

~ បន្តកែលម្អរដ្ឋបាល និង គោលនយោបាយចំណូល

ក្រុមការងារបច្ចេកទេសអន្តរក្រសួង បានធ្វើការប្រជុំដើម្បីពិភាក្សារៀបចំផែនការសកម្មភាព និងតាមដានការអនុវត្តការងារកៀរគរ និងគ្រប់គ្រងចំណូលពីប្រេង និងឧស្ម័ន និងធនធានរ៉ែ ដទៃទៀត ហើយកំពុងសិក្សាលើការបង់សួយសារ ឬវិភាគទានផ្សេងៗរបស់ក្រុមហ៊ុនធ្វើអាជីវកម្ម ប្រេង និងឧស្ម័នតាមទម្លាប់អនុវត្តជាអន្តរជាតិ។

ប្រកាសធានារ៉ាប់រងអាយុជីវិត ប្រកាសស្តីពីគោលការណ៍ណែនាំផ្នែកគណនេយ្យត្រូវបាន អនុម័ត និងផ្សព្វផ្សាយ និងបានធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញសេចក្តីព្រាងច្បាប់កាស៊ីណូ និងសេចក្តី ព្រាងច្បាប់ Trust Law, វិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីការធានារ៉ាប់រង និងសេចក្តីព្រាងអនុក្រឹត្យស្តីពី ការធានារ៉ាប់រងខ្នាតតូច និងប្រកាសពាក់ព័ន្ធ សេចក្តីព្រាងកម្រៃជើងសារសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនប្រកប សេវាកម្មវាយតម្លៃ និងសេវាកម្មអចលនវត្ថុ, ប្រកាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងការត្រួតពិនិត្យ និងការ ផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណជូនបុគ្គលអភិវឌ្ឍន៍អចលនវត្ថុ, កិច្ចសន្យា និង សៀវភៅបន្ទុកធានាដល់ការគ្រប់ គ្រងចំណូលសាធារណៈ, ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នានាពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រងចំណូលមិនមែនសារពើ ពន្ធនៅតាមបណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័ននានា, សេចក្តីព្រាងសារាចរណែនាំស្តីពីការដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់នូវ បង្កាន់ដៃជាតិ។ ព្រមជាមួយនេះ ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់មីក្រូហិរញ្ញ

វត្ត, សេចក្តីព្រាងអនុក្រឹត្យស្តីពីមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ, សេចក្តីព្រាងអនុក្រឹត្យស្តីពីការចេញផ្សាយ និងធ្វើ
ពាណិជ្ជកម្មមូលបត្រមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងអនុក្រឹត្យស្តីពីការប្រព្រឹត្តិទៅរបស់គណៈកម្មាធិការ
មូលបត្រ ត្រូវបានរៀបចំឡើងផងដែរ។

ក្រុមការងារអន្តរក្រសួងដើម្បីគ្រប់គ្រងអាជីវកម្មអភិវឌ្ឍន៍អចលនវត្ថុ, គណៈកម្មាធិការ
អន្តរក្រសួង ដើម្បីរៀបចំយន្តការគ្រប់គ្រង និងជំរុញឱ្យមានការចូលរួមទិញធានារ៉ាប់រងទៅលើ
ភារៈទទួលខុសត្រូវយានយន្ត និងតតិយជន, ការធានារ៉ាប់រងលើភារៈទទួលខុសត្រូវការដ្ឋាន
និងកាតព្វកិច្ចធានារ៉ាប់រងការដឹកជញ្ជូនអ្នកដំណើរ, យន្តការត្រួតពិនិត្យភាពស្របច្បាប់សម្ភារៈ
ល្បែងស៊ីសង, និងសមាគមអ្នកវាយតម្លៃអចលនវត្ថុ ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការ
ពិនិត្យស្រាវជ្រាវចំណូល-ចំណាយអង្គការរដ្ឋដែលមានលទ្ធភាពក្លាយជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈរដ្ឋ
បាល ត្រូវបានអនុវត្ត និងបានរៀបចំការកំណត់កម្រៃពីសេវាសិក្សាបង់ថ្លៃពីសាកលវិទ្យាល័យចំ
នួន ០២។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យក្នុងការសម្រេចផ្តល់ការលើកទឹកចិត្តចំពោះមន្ត្រីដែលបំពេញការងារ
ប្រមូលចំណូលត្រូវបានកំណត់។ មន្ត្រីនៃនាយកដ្ឋានចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធចំនួន៥ក្រុម ត្រូវ
បានចាត់បញ្ជូនទៅកាន់បណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័នរដ្ឋបាលកណ្តាល ដើម្បីសហការការងារគ្រប់គ្រង
ការអនុវត្តចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធប្រចាំឆ្នាំ២០០៩, និងដើម្បីរៀបចំកម្មវិធីសកម្មភាពការងារ
សម្រាប់កិច្ចសហការគ្រប់គ្រងចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធ។

~ បន្តកែលម្អការគ្រប់គ្រងបំណុល

របាយការណ៍គំរូអំពីហិរញ្ញប្បទានសម្បទានក្រៅប្រទេសនិងកម្ចីបន្ត និងសេចក្តីព្រាងគោល
ការណ៍ណែនាំក្នុងការគ្រប់គ្រងបំណុលត្រូវបានរៀបចំឡើង។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលអំពីមូលដ្ឋានគ្រឹះ
នៃការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធ DMFAS ត្រូវបានរៀបចំសម្រាប់មន្ត្រីនាយកដ្ឋាន និងមន្ត្រីអគ្គនាយក
ដ្ឋានរតនាគារជាតិ ហើយមន្ត្រីទទួលបន្ទុកការងារគ្រប់គ្រងបំណុល បានចូលរួមវគ្គសិក្សានិងធ្វើ
ទស្សនកិច្ចសិក្សាទៅប្រទេសហ្វីលីពីនដើម្បីស្វែងយល់អំពីការគ្រប់គ្រងបំណុលតាម DMFAS ។

~ បន្តកែលម្អការគ្រប់គ្រងសាច់ប្រាក់ និង ការគ្រប់គ្រងគណនីធនាគារ

នៅដើមឆ្នាំ ២០០៩ មានគណនីចរន្តដែលនៅសល់ចំនួន១៧៤ ដែលគិតត្រឹមត្រីមាសទី១
ឆ្នាំ ២០០៩ នេះ បិទបាន ៦០ គណនីចរន្ត និងបានបង្កក ៣៣ គណនីចរន្ត ជាលទ្ធផល

បច្ចុប្បន្ន គណនីចរន្តសរុបនៅសល់ចំនួន១១៤ និង កំពុងពិនិត្យឡើងវិញនូវគណនីពាក់ព័ន្ធមួយ ចំនួនដើម្បីឱ្យប្រាកដថាជាគណនីក្រៅគម្រោង។ ក្រសួង-ស្ថាប័នមួយចំនួនបានធ្វើការពិនិត្យចំនួន គណនីរបស់ខ្លួន និងបានបំពេញតារាងគំរូ (បញ្ជីនៃចំនួនគណនី) និងរាយការណ៍មកអគ្គនាយក ដ្ឋានរតនាគារជាតិ ហើយបានសហការបិទគណនីដែលគ្មានសកម្មភាពផងដែរ។

ចំពោះការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធធនាគារ គិតមកដល់ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ក្រសួង-ស្ថាប័នចំនួន ២៧ (លើចំនួនសរុប ៣៨) និងអង្គភាព មន្ទីរចំនួន ៣២ (លើចំនួនសរុប ៥៨) បានបើក គណនីសម្រាប់ការផ្តល់បៀវត្សដល់មន្ត្រីរាជការនៅធនាគារ ANZ ដែលក្នុងនោះគណនីរបស់ក្រ សួង-ស្ថាប័នចំនួន ១៨ បាន និង កំពុងដំណើរការ។ ការជម្រុញសកម្មភាពប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធ ធនាគារសម្រាប់ការបើកបៀវត្សកំពុងអនុវត្តជាបន្ត។ ធនាគារអេស៊ីលីដាក់ត្រូវបានជ្រើសរើសធ្វើ ជាដៃគូក្នុងការអនុវត្តសាកល្បងនៅខេត្តចំនួន០២(ខេត្តបន្ទាយមានជ័យនិងខេត្តកណ្តាល)សម្រាប់ ប្រតិបត្តិការចំណូល-ចំណាយ នៅក្នុងឆមាសទី២ ឆ្នាំ២០០៩។ សេចក្តីព្រាងអនុស្សរណៈយោគ យល់រវាងក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ និងធនាគារអេស៊ីលីដា ត្រូវបានរៀបចំនិងកំពុងពិនិត្យ បញ្ចប់។ ការចុះសិក្សាដើម្បីពិនិត្យមើលការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធធនាគារនៅតាមបណ្តាខេត្តមួយចំនួន ត្រូវបានដំណើរការជាបន្តបន្ទាប់។ ក្រសួង-ស្ថាប័នបានចូលរួមកាត់បន្ថយចំនួនប្រតិបត្តិការដែល ផ្អែកលើសាច់ប្រាក់ និងពង្រីកការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធធនាគារសម្រាប់ការបើកបៀវត្ស។

តារាងចំណាយ-ចំណូលតាមក្រសួង ស្ថាប័ន ផ្អែកតាមជំពូក តាមគណនី និង អនុ គណនី ដោយបានបញ្ចូលទិន្នន័យឆ្នាំ ២០០៧ និងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទិន្នន័យឆ្នាំ ២០០៨ ត្រូវបាន រៀបចំចងក្រងជាបណ្តើរ។ គំរូរបាយការណ៍ស្តីពីស្ថានភាពសាច់ប្រាក់របស់រដ្ឋ តារាងគំរូព្យា ករណ៍ប្រចាំខែ តារាងប្រៀបធៀបរវាងផែនការ និងការអនុវត្តជាក់ស្តែងនិងរបាយការណ៍ស្តីពី សមតុល្យសាច់ប្រាក់ប្រចាំខែ/សប្តាហ៍/ថ្ងៃ ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង។ អង្គភាពគ្រប់គ្រងសាច់ ប្រាក់តាមរយៈជំនួយបច្ចេកទេសពីអ្នកជំនាញការអន្តរជាតិក៏កំពុងកំណត់ទម្រង់និងរៀបចំម៉ូដែល សម្រាប់ការព្យាករណ៍លំហូរសាច់ប្រាក់ផងដែរ។ ក្រសួង-ស្ថាប័នបានបន្តធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាប្រ ចាំលើតម្រូវការផែនការចំណូល-ចំណាយ ហើយនឹងផ្តល់តួលេខព្យាករណ៍ចំណូល-ចំណាយជា ប្រចាំមកកសហវ ព្រមទាំងចូលរួមពង្រឹងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងសាច់ប្រាក់។

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៧មក បំណុលកកស្ទះមិនមាននៅអគ្គនាយកដ្ឋានរតនាគារជាតិឡើយ។ អភិក្រមការងារសម្រាប់អគ្គនាយកដ្ឋានរតនាគារជាតិកំពុងត្រូវបានពិនិត្យ និងសិក្សាជាមួយក្រុមហ៊ុន Conical Hat ។

~ **បន្តកែលម្អលទ្ធកម្មសាធារណៈ**

ផែនការលទ្ធកម្មរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នចំណាយត្រូវបានពិនិត្យ និងដាក់ជូនថ្នាក់ដឹកនាំពិនិត្យ-សម្រេច។ សវនកម្មកិច្ចលទ្ធកម្មតាមក្រោយ (Post Audit) ត្រូវបានអនុវត្តចំពោះក្រសួង ០៤គឺ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា, ក្រសួងសុខាភិបាល, ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ)។ មន្ត្រីនាយកដ្ឋានបានចូលរួមវគ្គសិក្សាទាំងក្នុង និងក្រៅស្រុកក្នុងនោះមន្ត្រី០២រូបបានទៅចូលរួមវគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីលទ្ធកម្មអន្តរជាតិដែលរៀបចំដោយវិទ្យាស្ថានច្បាប់អន្តរជាតិនៅសហរដ្ឋអាមេរិក។ ការជ្រើសរើសទីប្រឹក្សាអន្តរជាតិ សម្រាប់រៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់លទ្ធកម្ម និងការជ្រើសរើសជំនាញការក្នុងស្រុកសម្រាប់ជួយរៀបចំគេហទំព័រលទ្ធកម្មដើម្បីជួយគាំទ្រដល់ការអនុវត្តសកម្មភាពការងារផ្នែកលទ្ធកម្មកំពុងតែដំណើរការ។

ឯកសារឧបសម្ព័ន្ធរបស់វិធាន និងបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីលទ្ធកម្មសាធារណៈ (IRRPP) បាន និងកំពុងបន្តពិនិត្យ កែលម្អបញ្ចប់។ ទន្ទឹមនេះសេចក្តីព្រាងច្បាប់បឋម និងសេចក្តីព្រាងការងារលម្អិតសម្រាប់ការបង្កើតការិយាល័យផែនការលទ្ធកម្មក្នុងនាយកដ្ឋាន ត្រូវបានដាក់ពិភាក្សាផ្ទៃក្នុងនាយកដ្ឋានលទ្ធកម្មសាធារណៈដើម្បីដាក់ជូនថ្នាក់ដឹកនាំក្រសួងពិនិត្យ និងសម្រេច។

៤.២ សកម្មភាពជំហានទី ២ ដែលត្រូវអនុវត្តនៅក្នុងដំណាក់កាលទី២

នៅក្នុងដំណើរការឆ្ពោះទៅរកការសម្រេចឱ្យបាននូវការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុ ដែលជាគោលបំណងចម្បងជាយុទ្ធសាស្ត្រនៃជំហានទី ២ នោះចង្កោមសកម្មភាពការងារ ត្រូវបានចងក្រងនៅជុំវិញវិញគោលបំណងចំនួន០៨ដែលជោគជ័យក្នុងគោលបំណងទាំងអស់នេះ នឹងនាំឱ្យគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុត្រូវបានកែលម្អប្រសើរឡើង។

- ~ **កែលម្អបន្ទាន់គណនេយ្យភាពដោយកំណត់ឱ្យបានច្បាស់ពីតួនាទី មុខងារ និង ការទទួលខុសត្រូវរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន គ្រប់កម្រិត និងរបស់អង្គភាពក្រោមឱវាង**

ការសិក្សាលើក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់អង្គភាព ថវិកា ព្រមទាំងអ្នកគ្រប់គ្រងថវិកាថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ បានចាប់ផ្តើមជាបណ្តើរៗ ដោយបានចាប់ផ្តើមពិនិត្យពីសង្គតភាពរវាងអនុក្រឹត្យ ឯកសារបទបញ្ញត្តិផ្សេងៗដែលមានស្រាប់ គណនេយ្យភាពថ្មី អង្គភាពថវិកា ជាមួយនឹងច្បាប់ស្តីពីប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈឆ្នាំ ២០០៨ ស្រាវជ្រាវឯកសារពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនទៅនឹងការងារក្របខ័ណ្ឌទទួលខុសត្រូវដែលកំពុងអនុវត្តក្នុង ការរៀបចំផែនការវិនិយោគ (PIP) ពីក្រសួងផែនការ។

ដំណើរការវិភាគមុខងារសម្រាប់ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុបានចាប់ផ្តើមដោយបាន ស្នើឡើងនូវវិធីសាស្ត្រនៃការអនុវត្តវិភាគមុខងារ និងយុទ្ធសាស្ត្រគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស និងបាន ដាក់ឱ្យមានការពិភាក្សាពីគ្រប់អគ្គនាយកដ្ឋាន/នាយកដ្ឋាននៃក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ។ ការ សិក្សាអភិក្រមការងារថ្មីក៏បានចាប់ដំណើរការជាបណ្តើរៗផងដែរក្រោមគម្រោងFMIS ។ បន្ថែម លើនេះដែរ កសហវ បានរៀបចំចាត់បញ្ជូនមន្ត្រីត្រួតពិនិត្យហិរញ្ញវត្ថុទៅប្រចាំនៅក្រសួងស្ថាប័ន ចំណាយចំនួន ១១ (ក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ មានចំនួន០៩) និងកំពុងត្រៀមរៀបចំពង្រាយមន្ត្រីត្រួត ពិនិត្យហិរញ្ញវត្ថុទៅតាមបណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័នបន្ថែមទៀត។

~ កែលម្អប្រព័ន្ធដែលដំបូងឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុនិងការពង្រឹងគណនេយ្យភាព

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងឧបករណ៍លើកទឹកចិត្តត្រូវបានធ្វើការពិនិត្យ និងសិក្សាឡើងវិញដើម្បី ជួយជម្រុញប្រសិទ្ធភាពក្នុងការងារ។ ថវិកាតាមកម្មវិធី និងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិកាត្រូវ បានកែលម្អ និងពង្រឹងបន្ថែម ព្រមជាមួយការអនុវត្តប្រព័ន្ធបាយការណ៍ពិនិត្យមើលសមិទ្ធ- កម្មនៃការប្រើប្រាស់ថវិកា ដែលនេះជាឧបករណ៍សម្រាប់ការវិភាជន៍ថវិកា។ ក្រសួងបន្ត អនុវត្តការពង្រឹងវិន័យនៃការគ្រប់គ្រងថវិកា និងការពង្រឹងឱ្យអនុវត្តថវិកាស្របជាមួយបទ- បញ្ញត្តិ និងវិធានច្បាប់ជាធរមាន ដូចជាច្បាប់ស្តីពីប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈឆ្នាំ ២០០៨។

~ បន្តកែលម្អការអនុវត្តមាតិកាថវិកាថ្មី និង ប្លង់គណនេយ្យថ្មី

កិច្ចការសមាហរណកម្មបំណុលត្រូវទារ និងបំណុលត្រូវសង ត្រូវបានបន្តអនុវត្ត និងបាន បន្តប្រមូលទិន្នន័យដើម្បីកត់ត្រាបំណុល ប្រាក់ខ្ចី និងបំណុលប្រាក់ត្រូវទារ ក្រោមកិច្ចសហការ ជាមួយទីប្រឹក្សាពារាំង។

នាយកដ្ឋានពាក់ព័ន្ធរបស់កសហវ បានសិក្សា និងពិគ្រោះយោបល់ជាមួយជំនាញការ IMF អំពីចំណាត់ថ្នាក់ថវិកាដែលកំពុងអនុវត្ត បានផ្តល់យោបល់ដើម្បីកែសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធនៃចំណាត់ ថ្នាក់ថវិកាឱ្យស្របតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៅកម្ពុជា ហើយនាយកដ្ឋានថវិកាបានពិនិត្យ និងឯក ភាពលើរចនាសម្ព័ន្ធច្នីនៃចំណាត់ថ្នាក់ថវិកាដែលនឹងត្រូវរៀបចំកែលម្អ រួមមាន ចំណាត់ថ្នាក់រដ្ឋ បាល ចំណាត់ថ្នាក់សេដ្ឋកិច្ច ចំណាត់ភូមិសាស្ត្រ ចំណាត់ថ្នាក់មុខងារ ចំណាត់ថ្នាក់កម្មវិធី និង ប្រភពនៃហិរញ្ញប្បទាន និងបានពិនិត្យលក្ខណៈ ១០ យ៉ាងរបស់ COFOG ដោយធ្វើការប្រៀប ធៀបជាមួយចំណាត់ថ្នាក់មុខងារបច្ចុប្បន្ន។ សេចក្តីព្រាងចំណាត់ថ្នាក់សេដ្ឋកិច្ច ជាអនុ-អនុគណនី ផ្នែកចំណូល ត្រូវបានរៀបចំដោយនាយកដ្ឋានថវិកា និងសេចក្តីព្រាងនេះត្រូវបានដាក់ឱ្យមានការ ពិភាក្សាជាមួយនាយកដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ។

ក្រោមជំនួយបច្ចេកទេសពី IMF អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងអង្គភាពពាក់ព័ន្ធរបស់ កសហវ បានបន្តធ្វើការចម្លងលេខកូដបន្សុំគ្នារវាងប្លង់គណនីថ្មី និងតារាង TOFE , ពង្រីក វិសាលភាពប្រើប្រាស់ធនាគារពាណិជ្ជ, ការរៀបចំចំណាត់ថ្នាក់ថវិកា ចំណាត់ថ្នាក់គណនីតាម មុខងារ និងតាមកម្មវិធី, ការកត់ត្រាបំណុលប្រាក់ខ្ចី។ របាយការណ៍អំពីចំណាត់ថ្នាក់ថវិកា និងរបាយការណ៍គណនេយ្យរបស់ IMF ត្រូវបានដាក់ឱ្យមានការពិភាក្សានៅក្នុងក្រុមរៀបចំថវិកា និងក្រុមអនុវត្តថវិកា។

សៀវភៅឯកសារមួយចំនួន ដូចជាប្លង់គណនេយ្យថ្មី សារាចរណែនាំ សៀវភៅណែនាំ តម្រង់ទិសការអនុវត្តមតិកាថវិកា និងប្លង់គណនេយ្យថ្មី និងឯកសារផ្សេងៗទៀតដែលពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានរៀបចំ ចងក្រងជាបណ្តើរៗ ព្រមទាំងរៀបចំឱ្យមានវគ្គបណ្តុះបណ្តាលលើការងាររដ្ឋ ទេយ្យបុរេប្រទាន រដ្ឋទេយ្យចំណូល និងការងារបុរេប្រទាន។

វិធានការដើម្បីអនុវត្តផែនការជាដំណាក់កាលនេះទៅអនុវត្តគណនេយ្យបង្ករត្រូវបានអនុវត្ត តាមរយៈការពិចារណាលើដំណោះស្រាយកត់ត្រាបំណុល, សមាហរណកម្មបំណុលជាមួយអង្គ ភាពពាក់ព័ន្ធ, ការរៀបចំសលាកបត្របង់ចំណូលថវិកា, ការពិនិត្យបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌអចលន ទ្រព្យ។

~ កែលម្អដំណើរការ និងប្រតិបត្តិការអនុវត្តថវិកា

ដើម្បីកាត់បន្ថយពេលវេលាសម្រាប់ការធានាចំណាយ ការចំណាយ និងការបង់ចំណូល អគ្គនាយកដ្ឋានរតនាគារជាតិបានបន្តកិច្ចសហការជាមួយក្រុមហ៊ុន Conical Hat ដើម្បីពិនិត្យកែលម្អដំណើរការកម្មវិធីគណនេយ្យដែលកំពុងប្រើប្រាស់និងតម្រូវការបន្ថែមនៅនាយកដ្ឋានចំណូល និងចំណាយថវិកា។ ដោយឡែកសេចក្តីព្រាងអនុក្រឹត្យស្តីពីការកែលម្អនីតិវិធីចំណាយថវិកាចរន្ត និង ចំណាយថវិកាវិនិយោគសម្រាប់ថវិកាបុរេប្រទាន និងសេចក្តីព្រាងសារាចរណែនាំបន្ថែមស្តីពីកិច្ចបញ្ជីការរដ្ឋទេយ្យបុរេប្រទាននៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័ន មន្ទីររាជធានី-ខេត្តត្រូវរៀបចំរួចរាល់ហើយ។

វគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីពី រដ្ឋទេយ្យបុរេប្រទាន, រដ្ឋទេយ្យចំណូល, ប្រាក់បុរេប្រទាន និងការបិទបញ្ជីប្រចាំឆ្នាំ ត្រូវបានរៀបចំសម្រាប់ក្រសួង ស្ថាប័ន នៅថ្នាក់កណ្តាល និងដល់អង្គភាពនៅរាជធានី-ខេត្ត។

នីតិវិធីបុរេប្រទានត្រូវបានពិនិត្យ និងសិក្សាឡើងវិញ ហើយអនុក្រឹត្យស្តីពីនីតិវិធីនៃការផ្តល់ប្រាក់បុរេប្រទានសម្រាប់ចំណាយចរន្ត និងចំណាយវិនិយោគសាធារណៈក៏កំពុងត្រូវបានរៀបចំផងដែរ។ ការជ្រើសរើសទីប្រឹក្សាផ្នែកអនុវត្តថវិកាកំពុងដំណើរការ។

នៅក្នុងដំណើរការនៃការដាក់ឱ្យអនុវត្តគម្រោងការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈតាមប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា ការបង្កើនកម្រិតយល់ដឹង និងកសាងសមត្ថភាពរបស់មន្ត្រីពាក់ព័ន្ធត្រូវបានអនុវត្តជាហូរហែរ។ ដំណើរការជ្រើសរើសមន្ត្រីតាមកិច្ចសន្យាផ្នែកនីតិវិធីអនុវត្តការងារចំនួន ១០ រូបដើម្បីទ្រទ្រង់ដល់ដំណើរការរៀបចំនីតិវិធីអនុវត្តការងារនៅតាមនាយកដ្ឋាននិងក្រសួង-ស្ថាប័នកំពុងដំណើរការ។ មន្ត្រីជំនាញផ្នែកព័ត៌មានវិទ្យាចំនួន ១៤ រូប បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលលើផ្នែកព័ត៌មានវិទ្យាជាមូលដ្ឋាន និងកម្មវិធីគ្រប់គ្រងមូលដ្ឋានទិន្នន័យសរុបចំនួន០៤ វគ្គ។ ឯកសារដេញថ្លៃដំណាក់កាលទី ២ ត្រូវបានរៀបចំ និងកែលម្អ ហើយបានដាក់ជូនជាលើកទី០៣ ដើម្បីស្នើសុំការយល់ព្រមពីធនាគារពិភពលោក។ ការវាយតម្លៃលើតម្រូវការសម្ភារៈ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យានិងទូរគមនាគមន៍ ធនធានមនុស្ស ផែនការកសាងសមត្ថភាព ភាពត្រៀមជាស្រេចក្នុងការផ្លាស់ប្តូររបស់គ្រប់អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងក្រសួង-ស្ថាប័ន ត្រូវបានអនុវត្តចប់សព្វគ្រប់។ ឯកសារយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការដាក់អនុវត្តបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា និងទូរគមនាគមន៍, ឯកសារបង្ហាញនីតិវិធីអនុវត្តការងាររួមសម្រាប់ដំណើរការអនុវត្តការងារនីមួយៗ

និងការកំណត់អត្តសញ្ញាណនីតិវិធីការងារ និងឯកសារយុទ្ធសាស្ត្រគ្រប់គ្រងការផ្លាស់ប្តូរ និងផែនការទំនាក់ទំនងត្រូវបានរៀបចំហើយ និងត្រៀមដាក់ជូនថ្នាក់ដឹកនាំពិនិត្យសម្រេចនៅដើមខែឧសភាខាងមុខ ទន្ទឹមនេះ ឯកសារមុខងារ តួនាទី លិខិតបទដ្ឋានរបស់នាយកដ្ឋានទាំងអស់នៅក្នុង កសហវ ត្រូវបានរៀបចំ និងចងក្រងជាឯកសារនីតិវិធីអនុវត្តផងដែរ។

~ កែលម្អប្រព័ន្ធគណនេយ្យ និងរបាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីធានាគម្លាត

គំរូរបាយការណ៍សមិទ្ធកម្មនៃការអនុវត្តថវិកា ប្រចាំត្រីមាស ប្រចាំឆមាស និង ប្រចាំឆ្នាំ ត្រូវបានរៀបចំ កែលម្អ និងបានផ្សព្វផ្សាយដល់ការិយាល័យជំនាញនៃនាយកដ្ឋានថវិកា ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ជាពិសេសក្រសួងដែលអនុវត្តថវិកាតាមកម្មវិធីឱ្យយល់ដឹងពីការរៀបចំរបាយការណ៍នេះ ព្រមជាមួយនេះ ការកែលម្អប្លង់មាតិកាគណនេយ្យថ្មី និងការជំរុញគ្រប់នាយកដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ ក្រសួង-ស្ថាប័នកំពុងបន្តដើម្បីឱ្យការអនុវត្តប្លង់គណនេយ្យថ្មីនេះ បានកាន់តែល្អប្រសើរ។

~ កែលម្អសវនកម្ម និងអធិការកិច្ច ព្រមទាំងឆ្លើយតបទៅនឹងការប្រើប្រាស់លទ្ធផលនៃរបាយការណ៍សវនកម្ម និង អធិការកិច្ច

ការត្រួតពិនិត្យដំណើរការនាយកដ្ឋានសវនកម្មផ្ទៃក្នុងនៅតាមបណ្តាក្រសួង ស្ថាប័ន និងសហគ្រាសសាធារណៈ ត្រូវបានចាប់ផ្តើមអនុវត្ត ប្រអប់សំបុត្រសវនកម្មក៏ត្រូវបានដំឡើងនៅតាមរាជធានី និងខេត្ត។ សេចក្តីព្រាងឯកសារចំនួន០៣ស្តីពីនីតិវិធីសវនកម្មផ្ទៃក្នុងសម្រាប់អគ្គនាយកដ្ឋានគយ និង រដ្ឋាករកម្ពុជា និងអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធដារ ត្រូវបានរៀបចំរួចរាល់។ ដោយឡែក អគ្គាធិការដ្ឋាននៃកហសវ ក៏បានរៀបចំរួចរាល់ផែនការសម្រាប់ការងារអធិការកិច្ចរយៈពេល០៣ឆ្នាំ (២០០៩-២០១១), កម្មវិធីនៃកិច្ចប្រតិបត្តិការអធិការកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុឆ្នាំ ២០០៩ និងកំពុងរៀបចំកែសម្រួលសេចក្តីប្រកាសស្តីពីវិន័យ ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈរបស់មន្ត្រីអធិការកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុ និងសៀវភៅណែនាំស្តីពីនីតិវិធីនៃការធ្វើអធិការកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុឱ្យស្របជាមួយការដាក់ឱ្យអនុវត្តមាតិកាថវិកាថ្មីផងដែរ។ អធិការកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុលើការគ្រប់គ្រង និង ប្រើប្រាស់ថវិកាតាមកម្មវិធីសម្រាប់ការិយកិច្ចឆ្នាំ ២០០៧-២០០៨ នៅក្រសួងរៀបចំផែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ មន្ទីរចំណុះក្រសួងនៅតាមខេត្តចំនួន ០៧។

~ ពង្រឹង និងរៀបចំគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រវិមជ្ឈការហិរញ្ញវត្ថុ

សារាចរណែនាំស្តីពីនីតិវិធីបច្ចេកទេសនៃការរៀបចំគម្រោងថវិកា និង សារាចរណែនាំស្តីពី ការអនុវត្តថវិកា, សេចក្តីព្រាងលិខិតបែងចែកចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធសម្រាប់រដ្ឋបាលថ្នាក់ ក្រោមជាតិ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីកែលម្អនីតិវិធីរៀបចំ និង អនុវត្តថវិកាសាលារាជ ធានី-ខេត្ត ឱ្យស្របគ្នាទៅនឹងច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក និង ខណ្ឌ និងច្បាប់ស្តីពីរបបហិរញ្ញវត្ថុ និង ការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋបាលខេត្ត-ក្រុង ព្រមជាមួយការសិក្សាជម្រើសអំពីនីតិវិធីថវិកាស្វ័យ័ត និងថវិកាឯកភាពនៅតាមរាជធានីខេត្ត ។

ទន្ទឹមនេះដែរ ឯកសារ និងអនុសាសន៍ស្តីពីការកែលម្អការអនុវត្តថវិកាឃុំ-សង្កាត់ កែលម្អ ប្លង់គណនេយ្យថ្មីសម្រាប់ថវិកាឃុំ-សង្កាត់ សេចក្តីណែនាំដើម្បីកែលម្អកិច្ចលទ្ធកម្មសម្រាប់គម្រោង របស់ថវិកាឃុំ-សង្កាត់ សេចក្តីព្រាងសៀវភៅណែនាំស្តីពីការអនុវត្តគម្រោងមូលនិធិឃុំ-សង្កាត់ត្រូវ បានចងក្រងឡើង ហើយសិក្ខាសាលាពីការអនុវត្តថវិកាឃុំ-សង្កាត់ ក៏ត្រូវបានរៀបចំផ្សព្វផ្សាយ នៅខេត្តចំនួន០២ (កំពង់ស្ពឺ និងកំពង់ចាម)។

ក្រុមការងារដើម្បីធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីរបបហិរញ្ញវត្ថុ និងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ រាជធានី-ខេត្ត ត្រូវបានបង្កើត និងបានរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីរបបហិរញ្ញវត្ថុនិងការគ្រប់ គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងបានបញ្ជូនទៅគណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ ការអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ហើយក៏កំពុងសិក្សាលើការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្ររយៈពេលខ្លី (២០០៩-២០១១)និងវែង(២០១១-២០១៨)សម្រាប់អនុវត្តវិមជ្ឈការសារពើពន្ធ និងចូលរួមរៀបចំ តាក់តែងកម្មវិធីជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យរយៈពេល១០ឆ្នាំដោយសហការ ជាមួយគណៈកម្មាធិការជាតិអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

~ ការកសាងសមត្ថភាពស្ថាប័ន និងវិធានការលើកទឹកចិត្ត

ផែនការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់ពង្រឹងសមត្ថភាពមន្ត្រីរាជការត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញនិង កែលម្អដោយបានបញ្ចូលតម្រូវការថ្មីៗដែលស្នើដោយអគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងអង្គភាព ពាក់ព័ន្ធ។ គ្រូបង្គោលរបស់អាជ្ញាធរសវនកម្មជាតិចំនួន ៤៣ នាក់ត្រូវបានទទួលការបណ្តុះ បណ្តាល។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលខ្លីក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេសលើមុខជំនាញឯកទេសជា

ច្រើន និងសិក្ខាសាលាផ្សេងៗត្រូវបានរៀបចំសម្រាប់មន្ត្រីនៃក្រសួង សេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ និងក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ។ ទន្ទឹមនេះ រចនាសម្ព័ន្ធ និងកម្មវិធីអនុវត្តផែនការកសាងសមត្ថភាពដំណាក់កាលទី២ ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាពនៃការងារ លើសពីនេះ គោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្របណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលខ្លី មធ្យម និងវែង ក៏ត្រូវបានធ្វើពិនិត្យឡើងវិញដើម្បីកែលម្អឱ្យសមស្របតាមគោលដៅនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់។

ការជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការបន្ថែម ដើម្បីបំពេញតម្រូវការតាមជំនាញក៏ត្រូវបានអនុវត្តផងដែរ ដោយបានជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការចំនួន ៧៣នាក់ បម្រើការងារនៅអគ្គនាយកដ្ឋានរតនាគារជាតិ។ ការជ្រើសរើសទីប្រឹក្សាអន្តរជាតិផ្នែកគ្រប់គ្រងធានធានមនុស្សកំពុងស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលចរចាចុងក្រោយ ដែលរំពឹងថានឹងអាចចាប់ផ្តើមការងារក្នុងពេលឆាប់ៗ។ ការរៀបចំប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យាគ្រប់គ្រងទិន្នន័យមន្ត្រីរាជការ ការចងក្រងសំណុំឯកសារបុគ្គលិក នៃកសហវិទ្យាល័យនិងការចងក្រងឯកសារក្របខ័ណ្ឌច្បាប់គ្រប់គ្រងមន្ត្រីរាជការ បាននិងកំពុងដំណើរការជាប្រចាំ។ របាយការណ៍ស្តីពីវិធីសាស្ត្រវិភាគមុខងារសម្រាប់ កសហវិទ្យាល័យ ត្រូវបានរៀបចំហើយនិងបានដាក់ឱ្យមានការផ្តល់យោបល់ពីអគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងអង្គភាពពាក់ព័ន្ធ។ ឯកសារសម្រាប់ការអនុវត្តប្រាក់លាភការបន្ថែមដោយផ្អែកលើលទ្ធផលការងារៈ ឯកសារគម្រោង MBPI ឯកសារណែនាំការអនុវត្តកម្មវិធី MBPI និងឯកសារគ្រប់គ្រងសមិទ្ធកម្ម និងប្រព័ន្ធគណនេយ្យភាព MBPI សម្រាប់ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ និងក្រសួង-ស្ថាប័ន ត្រូវបានរៀបចំរួចរាល់ និងត្រៀមដាក់ជូនក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលពិនិត្យ និងសុំគោលការណ៍ដើម្បីអនុវត្ត។

៤.៣ សកម្មភាពសម្រាប់ជំហានបន្ទាប់ដែលត្រូវចាប់ផ្តើមជាបន្តបន្ទាប់

វឌ្ឍនភាពនៃសកម្មភាពជំហានបន្ទាប់ គឺមានគោលបំណងកែលម្អ និងពង្រីកការ អនុវត្តថវិកាតាមកម្មវិធី ព្រមទាំងកែលម្អភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងសមាហរណកម្មនៃថវិកា។

~ការកែលម្អ និងការពង្រីកការអនុវត្តថវិកាតាមកម្មវិធី

គោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការរៀបចំថវិកាកម្មវិធីត្រូវបានរៀបចំកែលម្អ និងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពវគ្គបណ្តុះបណ្តាលចំនួន១១ លើក ក៏ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពមន្ត្រីទទួលបន្ទុកទន្ទឹមនេះ កសហវិទ្យាល័យ បានធ្វើការជាប្រចាំជាមួយមន្ត្រីជំនាញនៃក្រសួងសាកល្បងក្នុងគោលដៅកែ

លំអ្នករៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធកម្មវិធី ការគិតគូរចំណាយ ការរៀបចំសូចនាករ ការកំណត់គោលដៅ និងការធ្វើរបាយការណ៍អំពីសមិទ្ធកម្ម ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពស្របតាមគោលការណ៍ណែនាំថវិកាកម្មវិធីត្រូវដាក់អនុវត្តជាជំហាន។ ដែលក្នុងនោះមន្ទីរអប់រំ យុវជន និង កីឡាជាតិខេត្តទាំង២៤ បានបន្តសាកល្បងថវិកាកម្មវិធីក្រោមការពិនិត្យតាមដានរបស់ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា។

~ បន្តកែលម្អភាពគ្រប់រង្វង់ និង ការធ្វើសមាហរណកម្មថវិកា

ក្របខ័ណ្ឌចំណាយរយៈពេលមធ្យម MTEF ត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព និងត្រៀមរៀបចំសិក្ខាសាលាបង្ហាញដល់ អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងក្រសួង-ស្ថាប័ន នៅខេត្តស្រាវជ្រាវ។ សេចក្តីព្រាងគោលការណ៍ណែនាំអំពីការរៀបចំផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិកា (BSP) ត្រូវបានពិនិត្យជាចុងក្រោយ។ នីតិវិធីថ្មីនៃការដាក់ពិន្ទុ និងការវាយតម្លៃត្រូវបានរៀបចំឡើង។ នាយកដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនៃកសហវ បានចូលរួមជាមួយក្រសួងផែនការ និង ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធក្នុងការរៀបចំ PIP ឆ្នាំ ២០១០-២០១២ និងការប៉ាន់ស្មានចំណាយថវិកាវិនិយោគដោយប្រភពទុនក្នុងស្រុក ហើយចូល រួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការផ្តល់តួលេខអនុវត្តគំរោងវិនិយោគសាធារណៈហិរញ្ញប្បទានក្រៅប្រទេសក៏ដូចថវិកាជាតិដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាព BSP និង PIP ផងដែរ។

ក្រុមការងារមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង និងបានចាប់ផ្តើមចងក្រង បទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រង និងដំណើរការរបស់គ្រឹះស្ថានសាធារណៈ ដើម្បីសិក្សាសម្រាប់រៀបចំថវិកាឧបសម្ព័ន្ធ ហើយធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងការរៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំ។ ក្រុមការងារបាននិងកំពុងត្រួតពិនិត្យសារាចរណែនាំបច្ចេកទេសរៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំដើម្បីកែលម្អតារាងរៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំក្នុងន័យធ្វើសមាហរណកម្មថវិការបស់គ្រឹះស្ថានសាធារណៈទៅក្នុងការរៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំ។

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់គ្រប់គ្រងថវិកាក្រៅបរិបទ ជាពិសេសសម្រាប់សហគ្រាសសាធារណៈ និងអង្គការថវិកាស្វ័យកំពុងត្រូវបានពិនិត្យមើលឡើងវិញហើយសេចក្តីព្រាងគំរូរបាយការណ៍ចំណូល - ចំណាយ ដែលអនុវត្តក្រៅបរិបទថវិកា ក៏ត្រូវបានរៀបចំផងដែរ។

៥~ ការអនុវត្តសកម្មភាពកំណែទម្រង់របស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន

នៅក្នុងត្រីមាសទី ១នេះ ក្រសួង-ស្ថាប័ន បានផ្តោតជាសំខាន់លើការងារកែលម្អ និង ពិនិត្យបញ្ចប់ផែនការសកម្មភាពរបស់ខ្លួន និងការរៀបចំយន្តការសម្របសម្រួលនៅក្នុងក្រសួង ស្ថាប័ន ដើម្បីធានាការអនុវត្តផែនការសកម្មភាពដែលបានដាក់ចេញ។ ទោះជាយ៉ាងណា ក៏មាន ក្រសួងស្ថាប័នមួយចំនួន បានចាប់ផ្តើមអនុវត្តសកម្មភាពដែលបានកំណត់នៅក្នុងផែនការសកម្មភាព ក្រសួងជាបណ្តើរៗផងដែរដូចជាក្នុងផ្នែកបន្តកែលម្អរដ្ឋបាល និងគោលនយោបាយចំណូល, បន្ត កែលម្អការគ្រប់គ្រងសាច់ប្រាក់ និងការគ្រប់គ្រងគណនីធនាគារ, បន្តកែលម្អលទ្ធកម្មសាធា រណៈ, កែលម្អបន្ទាត់គណនេយ្យភាពដោយកំណត់ឱ្យបានច្បាស់ពីតួនាទី មុខងារ និងការទទួល ខុសត្រូវរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន គ្រប់កម្រិត និងរបស់អង្គការក្រៅមន្ត្រី, កែលម្អឧបករណ៍ដែល ជំរុញឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ និងការពង្រឹងគណនេយ្យភាព, បន្តកែលម្អ ការអនុវត្តមតិកាថវិកាថ្មី និងប្លង់គណនេយ្យថ្មី, កែលម្អដំណើរការ និងប្រតិបត្តិ ការអនុវត្តថវិកា, កែលម្អប្រព័ន្ធគណនេយ្យ និងរបាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីធានាតម្លាភាព, ការកែលម្អ និងការពង្រីកការអនុវត្តថវិកាតាមកម្មវិធី និងបន្តកែលម្អភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និង ការធ្វើ សមាហរណកម្មថវិកា។

បច្ចុប្បន្ន ក្រសួង-ស្ថាប័នចំនួន ២៩ បានរៀបចំឱ្យមានបុគ្គលបង្គោលដើម្បីជួយសម្រួល ដល់កិច្ចការទំនាក់ទំនង (ក្រសួងមិនទាន់បានរៀបចំបុគ្គលបង្គោល: ក្រសួងបរិស្ថាន, ក្រុម ប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា, ក្រសួងការបរទេស និង សហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ, ក្រសួងយុត្តិធម៌, ក្រសួងវប្បធម៌ និងវិចិត្រសិល្បៈ, ក្រសួងសង្គម កិច្ច អតីតយុទ្ធជន និង យុវនីតិសម្បទា, សាលាឧទ្ធរណ៍, ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ, និងរដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានមុខងារ សាធារណៈ) ក្រសួង-ស្ថាប័នចំនួន ០៤មិនទាន់ បានផ្តល់បញ្ជីឈ្មោះមន្ត្រីត្រូវទទួលប្រាក់លាភ ការដោយផ្អែកលើលទ្ធផលការងារ (ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ, ក្រសួងសាធា រណៈការ និងដឹកជញ្ជូន, ក្រសួងទេសចរណ៍, ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី) ក្រសួង-ស្ថាប័នចំនួន ០២ មិនទាន់បានបញ្ចប់ការកែលម្អផែនការសកម្មភាពរបស់ខ្លួន (ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និង ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា) (ផែនការសកម្មភាពរបស់ក្រសួង ស្ថាប័នចំនួន៣៥ អាចដាក់ដំ ណើរការបាន ដោយឡែកនៅ ដើមខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ផែនការសកម្មភាពរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន ចំនួនត្រឹមតែ ៣១ ត្រូវបាន ចាត់ទុកថាអាចដំណើរការបាន) ក្រសួង-ស្ថាប័ន ចំនួន០៣ បាន

រៀបចំប្រកាសការដាក់អនុវត្តជាផ្លូវការផែនការសកម្មភាព (ក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងបរិស្ថាន និងអគ្គលេខាធិការដ្ឋានរដ្ឋសភា) និងក្រសួងស្ថាប័នចំនួន ២២ បានផ្តល់របាយការណ៍ត្រីមាស ទី១ ទាន់ពេលវេលា។

៦. បញ្ហាប្រឈម

នៅក្នុងដំណើរការអនុវត្តផែនការសកម្មភាពកំណែទម្រង់ បញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនកើត មានដែលតម្រូវឱ្យមានការគិតគូរ និងស្វែងរកដំណោះស្រាយ ដែលបញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗ ទាំងនោះមានដូចជា:

- សមត្ថភាពរបស់មន្ត្រី និងការយល់ដឹងពីប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យាមានកម្រិត និងកង្វះមន្ត្រី ធ្វើឱ្យការ អនុវត្តផែនការសកម្មភាពមានការយឺតយ៉ាវ
- មន្ត្រីដែលចូលរួមវគ្គបណ្តុះបណ្តាល មិនបានទៀងទាត់ និងផ្លាស់ប្តូរជាញឹកញយ
- ការជ្រើសរើសទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេស មន្ត្រីតាមកិច្ចសន្យា និងការផ្គត់ផ្គង់សម្ភារៈគាំទ្រមិនបានទាន់ ពេលវេលាគ្រោងទុក
- កិច្ចសហការ និងសម្របសម្រួលរវាងក្រសួង ស្ថាប័ន និងនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌក្រសួង ស្ថាប័ន នីមួយៗផ្ទាល់ នៅមានកម្រិត
- កង្វះភាពជាម្ចាស់ និងភាពសកម្មក្នុងការងាររបស់អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន/អង្គភាពនៃ ក្រសួង ស្ថាប័ននីមួយៗដែលទទួលបន្ទុកអនុវត្តការងារកំណែទម្រង់
- ការបង្កើត និងដំណើរការក្រុមការងារថវិកា ក្នុងការរៀបចំ BSP នៅតាម ក្រសួង-ស្ថាប័ន មួយចំនួនមានការយឺតយ៉ាវ
- ការផ្តល់ការលើកទឹកចិត្តបន្ថែមទៀតដល់មន្ត្រីអនុវត្តការងារ និងថវិកាសម្រាប់ចំណាយ ដំណើរការប្រមូលចំណូល ជាពិសេសប្រភពចំណូលថ្មី
- មានការលំបាកក្នុងការស្នើសុំឱ្យបង្ហាញពីសមាសភាព និងមូលនិធិដៃគូអភិវឌ្ឍន៍តាមក្រសួង- ស្ថាប័ន

៧. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ជារួម ផែនការសកម្មភាពរបស់អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងអង្គភាពចំណុះក្រសួង សេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ត្រូវបានអនុវត្តជាបណ្តើរៗ និងមានវឌ្ឍនភាពក្នុងកម្រិតប្រសើរមួយ

ដោយឡែកក្រសួង ស្ថាប័ន នៅមិនទាន់បានអនុវត្តផែនការសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយពេញលេញ នោះទេ ហើយសកម្មភាពមួយចំនួនរបស់ក្រសួង ស្ថាប័នអាចដំណើរការទៅបានក៏ទាមទារឱ្យអគ្គ នាយកដ្ឋាន/នាយកដ្ឋាន/អង្គភាពរបស់ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុចាប់ផ្តើមអនុវត្តសកម្មភាព របស់ខ្លួនជាមុនផងដែរ។ សកម្មភាពមួយចំនួនត្រូវបានពិនិត្យឃើញថាអនុវត្តមិនស្របតាមពេល វេលាកំណត់ដែលទាមទារឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់បន្ថែម និង ការអនុវត្តផែនការសកម្មភាព មួយចំនួន មានការយឺតយ៉ាវដោយហេតុសមត្ថភាពយល់ដឹងរបស់មន្ត្រីទទួលបន្ទុកនៅមានកម្រិត។ ការផ្តល់របាយការណ៍មកលេខាធិការដ្ឋាននៅមានការយឺតយ៉ាវ ឬមិនបានផ្តល់របាយការណ៍តែ ម្តង។

ឆ្លងតាមការពិនិត្យដំណើរការអនុវត្តសកម្មភាពការងារកំណែទម្រង់ និងបញ្ហាប្រឈម មួយចំនួនដែលបានលើកឡើង ទាមទារឱ្យមានការគិតគូរ និងយកចិត្តទុកដោះស្រាយលើចំណុច ដូចខាងក្រោម៖

- គួរបង្កើតឱ្យមានយន្តការសម្របសម្រួលផ្ទៃក្នុង និងបែងចែកការងារឱ្យច្បាស់លាស់នៅក្នុង អគ្គនាយកដ្ឋាន/នាយកដ្ឋាន/ក្រសួង ស្ថាប័ន ដើម្បីតាមដានការអនុវត្តផែនការសកម្មភាព និង ការរៀបចំរបាយការណ៍វឌ្ឍនភាព
- សំណូមពរឱ្យអគ្គនាយកដ្ឋាន និងក្រសួង ស្ថាប័ន ដែលមិនទាន់ផ្តល់របាយការណ៍ សូមផ្តល់ របាយការណ៍វឌ្ឍនភាព មកលេខាធិការដ្ឋាន និងត្រូវផ្តល់របាយការណ៍បន្ទាប់ឱ្យទាន់ពេលវេលា
- អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនៃកសហវ និងក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ត្រូវផ្តល់កិច្ច សហការឱ្យបានល្អប្រសើរថែមទៀតក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាពកំណែទម្រង់
- អគ្គនាយកដ្ឋាន នាយកដ្ឋាន និងអង្គភាពរបស់កសហវ ត្រូវចាប់ផ្តើមអនុវត្តផែនការសកម្ម ភាពមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្រសួង ស្ថាប័នផ្សេងទៀតឱ្យបានឆាប់ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យក្រសួង ស្ថាប័នអាចចាប់ផ្តើមអនុវត្តផែនការសកម្មភាពរបស់ខ្លួន
- អគ្គនាយកដ្ឋាន/នាយកដ្ឋាន នៃកសហវ និងក្រសួង ស្ថាប័ន ដែលមានតម្រូវការបង្កើនសមត្ថ ភាពរបស់មន្ត្រីខ្លួនត្រូវរៀបចំផែនការកសាងសមត្ថភាពដាក់ជូនគណៈកម្មាធិការឱ្យបានឆាប់រហ័ស
- មន្ត្រីពាក់ព័ន្ធត្រូវចូលរួមវគ្គបណ្តុះបណ្តាលឱ្យបានសកម្ម ទៀងទាត់ និងច្បាស់លាស់
- គួរជម្រុញការផ្សព្វផ្សាយកម្មវិធីកំណែទម្រង់ឱ្យបានទូលំទូលាយ។